

Μελέτη Περιβάλλοντος

Β΄ Δημοτικού

Τόμος 1ος

**Γ' Κ.Π.Σ. / ΕΠΕΑΕΚ II / Ενέργεια 2.2.1 /
Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων
σπουδών και συγγραφή νέων
εκπαιδευτικών πακέτων»**

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγ. Ινστιτούτου

**Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων
βιβλίων και παραγωγή
υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού
με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το
Δημοτικό και το Νηπιαγωγείο»**

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Γεώργιος Τύπας

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

Αναπληρωτής Επιστημ. Υπεύθ. Έργου
Γεώργιος Οικονόμου

Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδ. Ινστιτ.

**Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από
το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και
25% από εθνικούς πόρους.**

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

Μαρία Δημοπούλου, Εκπαιδευτικός
Τάσος Ζόμπολας, Εκπαιδευτικός
Ελένη Μπαμπίλα, Εκπαιδευτικός
Κωνσ/να Σκαβανή Αναπλ. Καθηγ.
του Πανεπιστημίου Αιγαίου
Αντιόπη Φραντζή, Εκπαιδευτικός
Μαριάννα Χανζημιχαήλ, Εκπ/κός

ΚΡΙΤΕΣ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ

Ευγενία Φλογαΐτη , Αναπλ. Καθηγ.
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Βασιλική Κουτσοκώστα,
Σχολική Σύμβουλος
Γεώργιος Δημόπουλος,
Εκπαιδευτικός

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ

Αικατερίνη Τσανανά,
Σκιτσογράφος - Εικονογράφος

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Χαριτίνη Λιναρδάτου, Φιλόλογος

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ

**Αλεξάνδρα Χ. Κουλουμπαρίτση,
Σύμβουλος του Παιδαγ. Ινστιτούτου**

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ
Ειρήνη Αργυρούδη, Εκπαιδευτικός

ΕΞΩΦΥΛΛΟ
**Γεώργιος Γκολφίνος,
Εικαστικός Καλλιτέχνης**

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
ACCESS Γραφικές Τέχνες Α.Ε.

Η προσαρμογή του βιβλίου έγινε από την Ομάδα ανάπτυξης ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού προσβάσιμου από αμβλύωπες μαθητές, του έργου «Σχεδιασμός και Ανάπτυξη προσβάσιμου εκπαιδευτικού και εποπτικού υλικού για μαθητές με αναπηρίες – Οριζόντια Πράξη».

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**

**ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Μαρία Δημοπούλου
Τάσος Ζόμπολας - Ελένη Μπαμπίλα
Κωνσταντίνα Σκαναβή
Αντιόπη Φραντζή
Μαριάννα Χατζημιχαήλ**

**ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ:
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ**

Μελέτη Περιβάλλοντος

Β΄ Δημοτικού

1ος τόμος

Πρόλογος

Γεια σας, παιδιά!

Ελάτε να γίνουμε μια παρέα και να μελετήσουμε το περιβάλλον μαζί με τρεις καινούριους φίλους, που είναι:

Ο Κυριάκος

Ο Σπίθας

Η Ανθή

Αυτοί οι τρεις φίλοι θα σας βοηθήσουν να γνωρίσετε καλύτερα ό,τι υπάρχει γύρω σας.

Πολλές φορές έχουν τις ίδιες απορίες με εσάς.

Άλλες, πάλι, γνωρίζουν κάτι οι ίδιοι και σας το ανακοινώνουν.

Κι ακόμα, μπορεί συχνά να σας προτείνουν να κάνετε κάτι.

Μπορείς, αν θέλεις, να χρωματίζεις τους τρεις ήρωες όπου τους συναντάς.

Πώς να χρησιμοποιείς το βιβλίο σου

Μην ξεχνάς να διαβάζεις προσεχτικά τις σελίδες που γράφουν «Τι θα μάθουμε» και «Τι μάθαμε», στην αρχή και στο τέλος κάθε ενότητας.

Θα σε βοηθήσουν να προσέχεις περισσότερο στο μάθημα και να θυμάσαι ό,τι καινούριο έμαθες.

Να ρωτάς ό,τι δεν καταλαβαίνεις και να προσπαθείς να βρεις περισσότερες πληροφορίες για ό,τι σε ενδιαφέρει.

**Να παρατηρείς καλά
τις εικόνες του βιβλίου.**

**Έτσι μελετάς το περιβάλλον σου,
βρίσκεις απάντηση στις απορίες
και στα προβλήματα σου και
μαθαίνεις να προσέχεις τον εαυτό
σου.**

Ανακάλυψε τα σύμβολα

Όπου βλέπεις... σημαίνει:

1. Συζήτησε στην τάξη.

2. Ομαδική εργασία.

3. Πάρε το μολύβι σου και γράψε...

4. Πάρε τα χρώματά σου..

5. Πήγαινε στο Τετράδιο Εργασιών.

6. Πάρε τη φωτογραφική μηχανή σου και το κασετόφωνό σου.

7. Συμφωνώ / Διαφωνώ

8. Βλέπω / Ακούω / Μυρίζω

1. ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Τι θα μάθουμε

Στο σχολείο που
πηγαίνω,
πράγματα όμορφα
μαθαίνω.
Με μολύβι και χαρτί,
με παιχνίδι, μουσική.

Βρίσκω φίλους και
βιβλία,
γνώσεις και ψυχαγωγία,
γράφω, παίζω,
τραγουδώ.
Δεν είναι άσχημα,
θαρρώ!

Ε, τότε έρχομαι κι εγώ!

Σε αυτή την ενότητα
θα μελετήσουμε:

1

Το
σχολείο μου

Ποιο
είναι;

Πού
βρίσκεται;

Πώς
είναι;

2

Τη ζωή
στο σχολείο

Ποιοι
είμαστε;

Τι κάνουμε;

Το
σχολείο

3

Το περιβάλλον
του σχολείου

Οι τάξεις

Η αυλή

Για να έχουμε
ένα όμορφο
σχολείο...

1.1 Το σχολείο μου

Γεια σου,
Ανθή.
Καλή
χρονιά!

Γεια σου, Κυριάκο.
Δευτέρα τάξη φέτος.
Πάμε να δούμε
αν άλλαξε κάτι στο
σχολείο από πέρσι.

Εσείς μπορείτε να περιγράψετε
το κτίριο και την αυλή
του σχολείου σας;

Το σχολείο μου	Έχει
ορόφους	
στέγη με κεραμίδια	
αυλή με κάγκελα	
παγκάκια	
βρύσες	
δέντρα στην αυλή	
κήπο	

Η ταυτότητα του σχολείου μου

Όνομα:.....

Διεύθυνση:.....

Πόλη-Χωριό:.....

Τηλέφωνο:.....

**Πού είναι η τάξη μας
φέτος;**

**Δεν είναι δύσκολο
να τη βρούμε.
Ας διαβάσουμε
τις επιγραφές.**

Κυλικείο

Αποθήκη

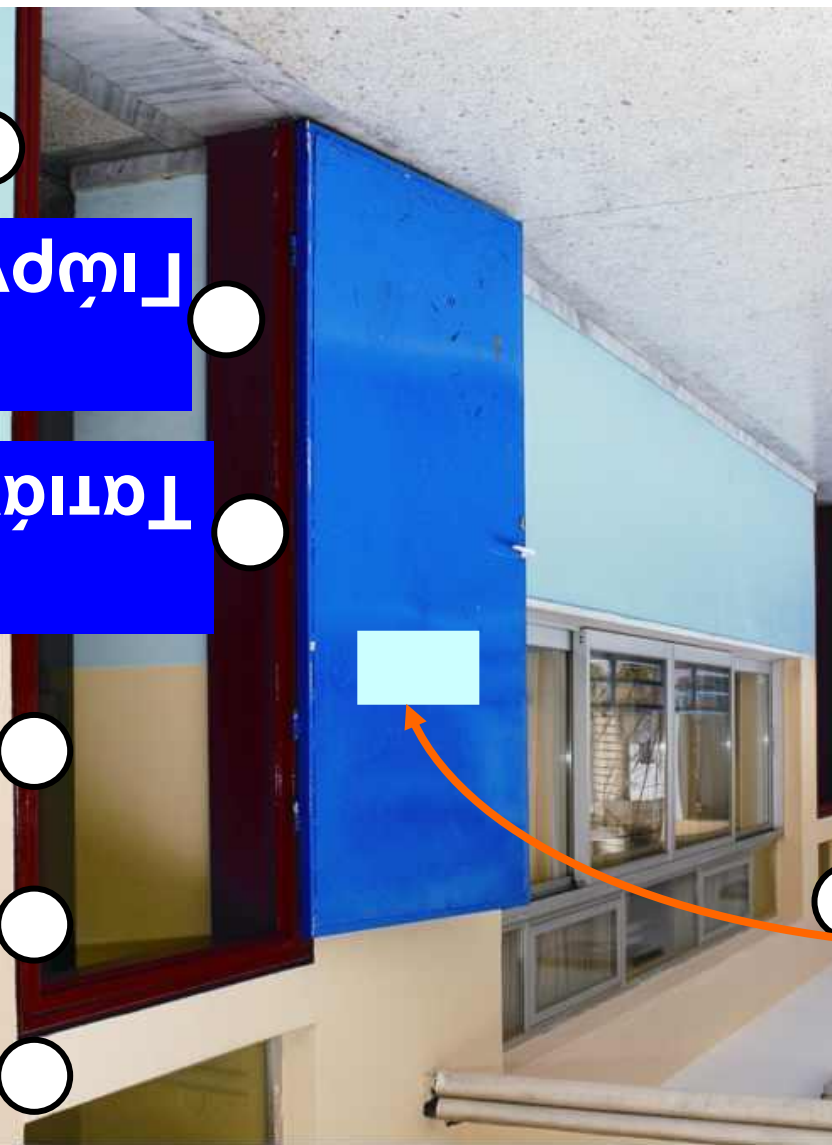
Α΄ τάξη
Γιώργος Μπαράλης

Γ΄ τάξη
Τατιάνα Σπανέλλη

Εργαστήριο
Φυσικής

Γυμναστήριο

Αίθουσα
εκδηλώσεων

Αβητοστάσιο

Τραπέζαρια
ολοήμερου

Γραφείο
Διευντή

Βιβλιοθήκη

Αίθουσα
υπολογιστών

Β΄ τάξη
Εύη Παπαδάκη

Γραφείο
δασκάλων

Ποιες από τις αίθουσες της προηγούμενης σελίδας υπάρχουν και στο δικό σας σχολείο; Σημειώστε ✓ δίπλα στην επιγραφή τους.

Πώς θα πάτε στο γραφείο του διευθυντή από την τάξη σας;

αυλή κτίριο
αίθουσα τάξη
σχολείο

1.2 Η ζωή στο σχολείο

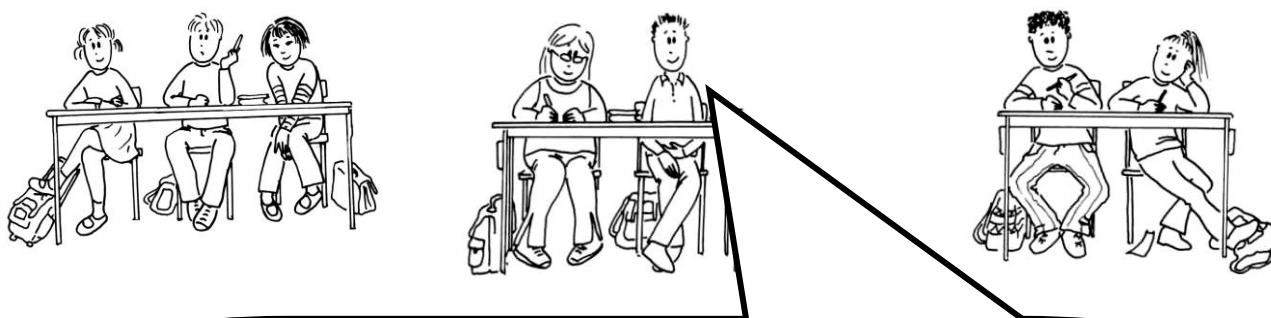
Είμαστε μια ομάδα!

Ο Γιάννης, η Αννούκα, ο Ερμάλ, η Σοφία και άλλα παιδιά είμαστε συμμαθητές. Όλοι μας πηγαίνουμε στη Δευτέρα τάξη. Μας ενώνουν πολλά: κάνουμε μάθημα, παίζουμε μαζί στα διαλείμματα, πηγαίνουμε εκδρομές και επισκέψεις. Έχουμε την ίδια δασκάλα και δουλεύουμε

**όλοι μαζί στην ίδια αίθουσα.
Είμαστε μια ομάδα!**

**Κανένας δεν είναι ίδιος με
τον άλλο. Διαφέρουμε μεταξύ μας
σε πολλά: στο βλέμμα, στο
χαμόγελο, στη φωνή, στο ύψος,
στα μαλλιά. Δεν είμαστε όλοι
Έλληνες. Έχουμε συμμαθητές και
από άλλες χώρες Είμαστε μια
αγαπημένη ομάδα.**

**Εσείς γνωρίζετε από πού
είναι οι συμμαθητές σας;**

**Κυριάκο, ποιο
μάθημα σου αρέσει
περισσότερο;**

**Εμένα μου αρέσει
να παίζω
ποδόσφαιρο
στο διάλειμμα.**

- Στο σχολείο μαθαίνουμε καινούρια πράγματα.
- Διαβάζουμε, γράφουμε, σκεφτόμαστε.
- Συζητάμε και λέμε τη γνώμη μας.
- Συνεργαζόμαστε.
- Παρατηρούμε το περιβάλλον μας.
- Παίζουμε παιχνίδια.

**Τι άλλο κάνουμε στο σχολείο;
Τι άλλο θα ήθελες να κάνεις
στο σχολείο;**

1.3 Το περιβάλλον του σχολείου μου

Οι τάξεις

Τι θα ήθελες να είναι διαφορετικό στην τάξη σου και γιατί;

Η αυλή

Η αυλή μας είναι μεγάλη και τσιμεντένια, με λίγα δέντρα. Γύρω γύρω έχει μπλε κάγκελα. Επίσης έχει τέρματα και μπασκέτες, για να παίζουμε την ώρα της Γυμναστικής. Σε μια γωνιά είναι το κυλικείο και κοντά του οι βρύσες. Η αυλή είναι ωραία, γιατί στο διάλειμμα μπορώ να τρέχω, να παίζω, να συζητώ με

τους φίλους μου, αλλά και να γνωρίζω παιδιά από άλλες τάξεις.

Το κείμενο είναι από ομαδική εργασία μαθητών της Β' τάξης του 70ού Δημοτικού Σχολείου Αθήνας.

Περιγράψτε την αυλή της προηγούμενης εικόνας. Ποια προβλήματα δείχνουν τα εικονίδια γύρω από αυτήν; Τι μπορεί να γίνει γι' αυτά;

Τι σας αρέσει και τι θα θέλατε να αλλάξει στην αυλή του σχολείου σας και γιατί;

Η αυλή μας θα ήθελα να

1.4 Θέλουμε ένα όμορφο σχολείο

Τι μπορούμε να κάνουμε γι' αυτό;

Το σχολειό μου
το φροντίζω
και την τάξη συγυρίζω,
τα σκουπίδια δεν πετώ
τα λουλούδια τ' αγαπώ.

Συνεργάζομαι με όλους,
φίλους, δάσκαλους, γονείς,
για τη λύση προβλημάτων
του σχολειού
και της αυλής.

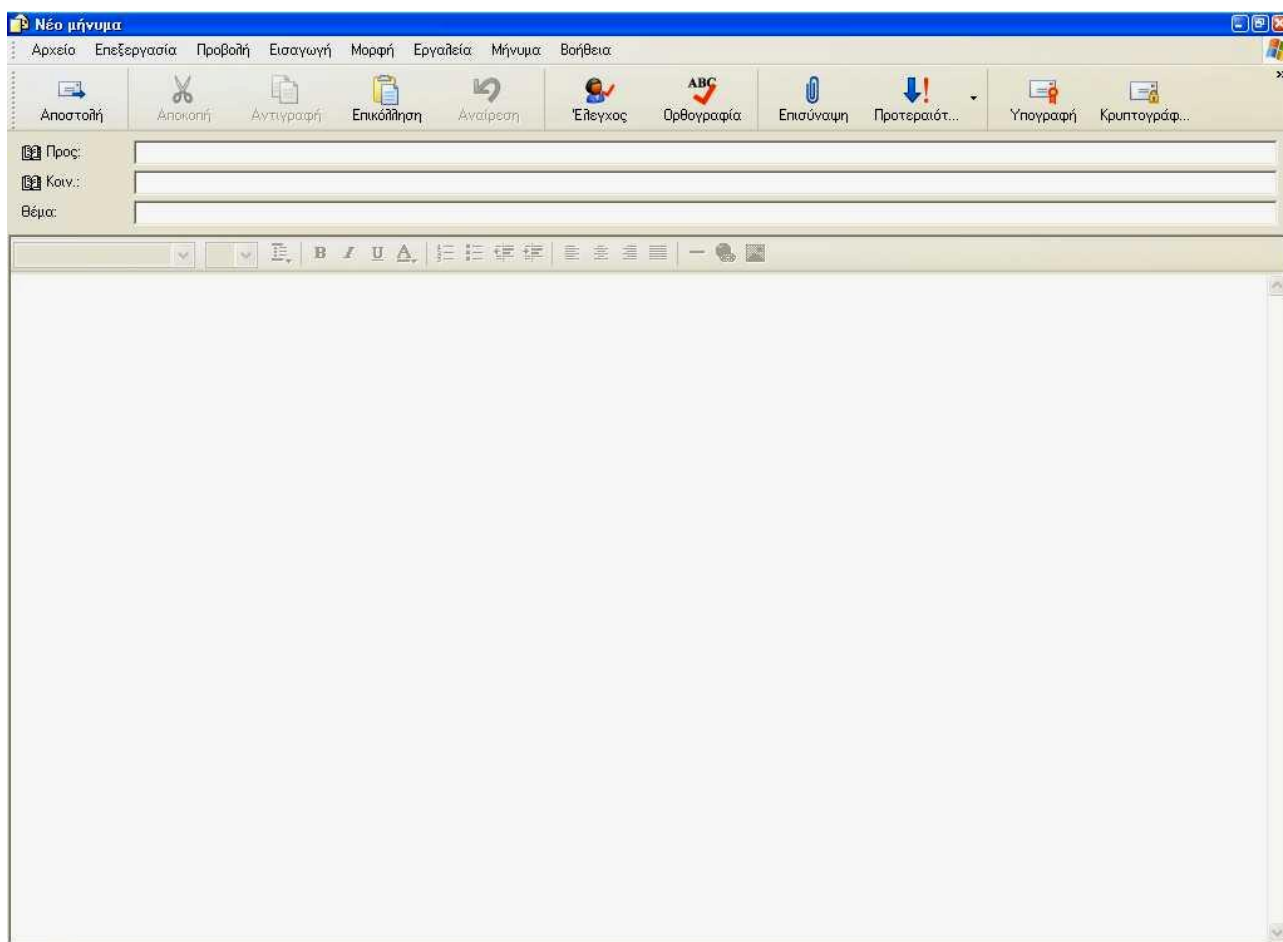
 Με ποιο τρόπο τα παιδιά
στις φωτογραφίες φροντίζουν
το σχολείο τους;

**Ζητούμε
βοήθεια από
τον Διευθυντή.**

**Γράφουμε
γράμμα
στον Δήμαρχο.**

.....
.....
.....
.....

**Πιστεύουμε πως θα μελετήσετε
προσεκτικά τα αιτήματά μας.
Σας ευχαριστούμε και περιμένουμε
απάντησή σας.**

Οι μαθητές της Β΄ τάξης

**Συμπληρώστε στο παραπάνω
γράμμα ό,τι λείπει.**

**περιβάλλον
προβλήματα**

1.5 Έχουμε κανόνες

Συμφωνώ 😊 Διαφωνώ ☹️

● Στο διάλειμμα σπρωχνόμαστε στις σκάλες, για να φτάσουμε πρώτοι στο κυλικείο.

● Στο σχολείο ερχόμαστε και φεύγουμε όλοι στην ώρα μας.

● Κρατάμε όλοι το σχολείο καθαρό.

● Στο διάλειμμα παίζουμε και προσέχουμε να μη χτυπήσουμε τους συμμαθητές μας.

● Αφήνουμε τις μπάλες της Γυμναστικής στην αυλή.

● Όταν θέλουμε να μιλήσουμε στην τάξη, σηκώνουμε το χέρι μας.

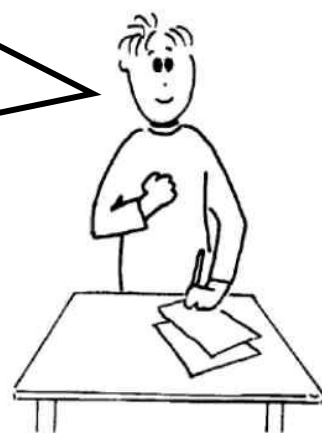

- Τι είναι οι κανόνες;
- Τι γίνεται όταν δεν τηρούνται οι κανόνες;
- Έχουμε κανόνες για τις εκπαιδευτικές επισκέψεις;
- Ποιοι είναι οι κανόνες του αγαπημένου σας παιχνιδιού;

Κυριάκο, υπέγραψες
τους κανόνες που
συμφωνήσαμε
προχτές στην τάξη;

Τους υπέγραψα
θα προσπαθήσω
να τους τηρήσω.

κανόνες

1.6 Τι μάθαμε για το σχολείο

Μάθαμε:

- Την ταυτότητα του σχολείου μας.
- Ποιες είναι οι αίθουσες του σχολείου και πώς να τις βρίσκουμε.
- Τι υπάρχει γύρω από το σχολείο μας.

Γνωρίσαμε:

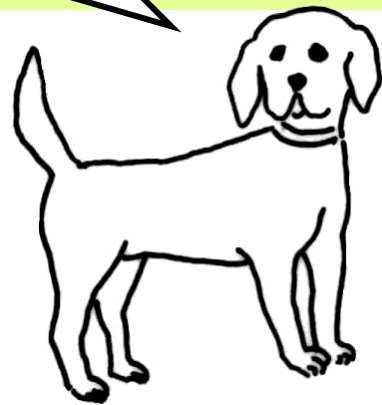
- Τους συμμαθητές μας.
- Τους δασκάλους και όσους εργάζονται στο σχολείο μας.

Συμφωνήσαμε ότι:

- Όλοι ανήκουμε σε μια ομάδα.
- Έχουμε κανόνες για την τάξη και για το σχολείο.
Έτσι ζούμε καλύτερα.

- Όλοι μπορούμε να βοηθήσουμε για να λυθούν τα προβλήματα του σχολείου.

**Και τώρα η σειρά μου!
Θα σας γνωρίσω
τη συνοικία μου.
Ελάτε μαζί μου!**

Συνοικία της Κομοτηνής

2. Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΜΟΥ

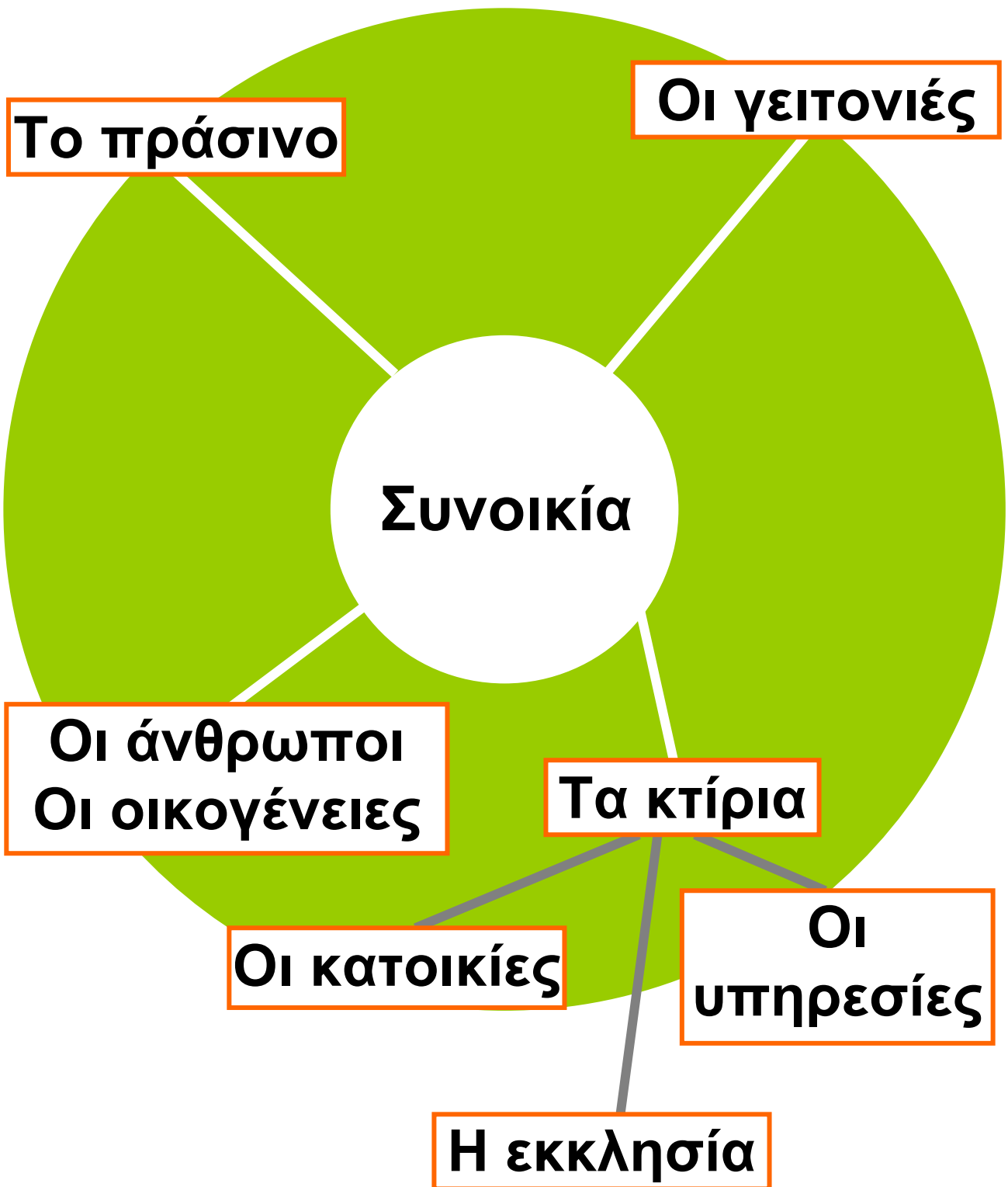
Τι θα μάθουμε

Παιδιά, ετοιμαστείτε για μια βόλτα στους δρόμους! Πάρτε μπλοκάκια για γραφή, τις μηχανές στους ώμους.

Τα πάρκα και τα κτίρια, τον κόσμο όλο να δούμε, τα μυστικά του τόπου μας όλα μεμιάς να βρούμε.

Σε αυτή την ενότητα θα μάθουμε:

2.1 Τι υπάρχει στη συνοικία

Ένας περίπατος στη συνοικία

Περπατώ στους δρόμους της συνοικίας μου. Ακούω τους ήχους των αυτοκινήτων. Τι είναι αυτός ο φοβερός θόρυβος; Α, γκρεμίζουν τη μονοκατοικία της γωνίας. Τα σκυλιά γαβγίζουν, ξεσηκώνοντας το ένα το άλλο. Οι γάτες της περιοχής αρχίζουν να νιαουρίζουν. Τα μωρά κλαίνει κι αυτά.

Περνάω έξω από τα μαγαζιά και ακούω τους ανθρώπους να συζητούν για τα ψώνια τους. Μερικοί σπρώχνονται έξω από την Τράπεζα. Περνώ έξω από τον κινηματογράφο. Τι έργο παίζει σήμερα;

Σε λίγο βλέπω το γήπεδο και ακούω τις φωνές των ποδοσφαιρι-

στών και του προπονητή. Από το
πάρκο έρχονται φωνές παιδιών
που παίζουν μπάλα. Από το
ανοιχτό παράθυρο του Ωδείου
ακούγεται ένα πιάνο. Έφτασα στο
σπίτι μου.

Το κείμενο είναι γραμμένο
από τον Στέλιο, μαθητή
της Β' τάξης του 7ου Δημοτικού
Σχολείου Αθήνας.

Συν**οικία** σημαίνει
πολλά σπίτια μαζί.

+

συν
οικία

+

+

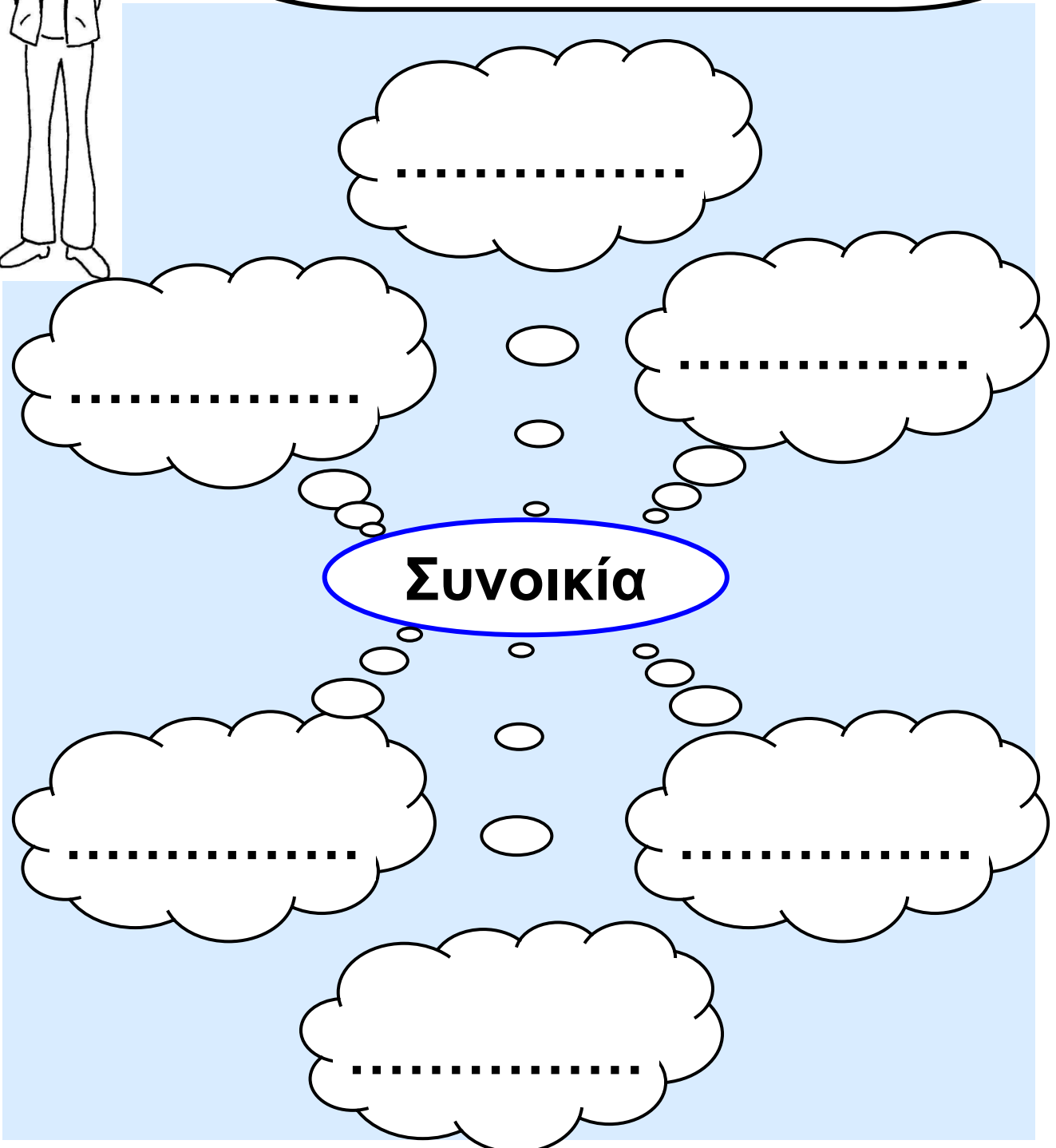

+

Τι συνάντησε ο Στέλιος
στον περίπατο που
έκανε στη συνοικία του;

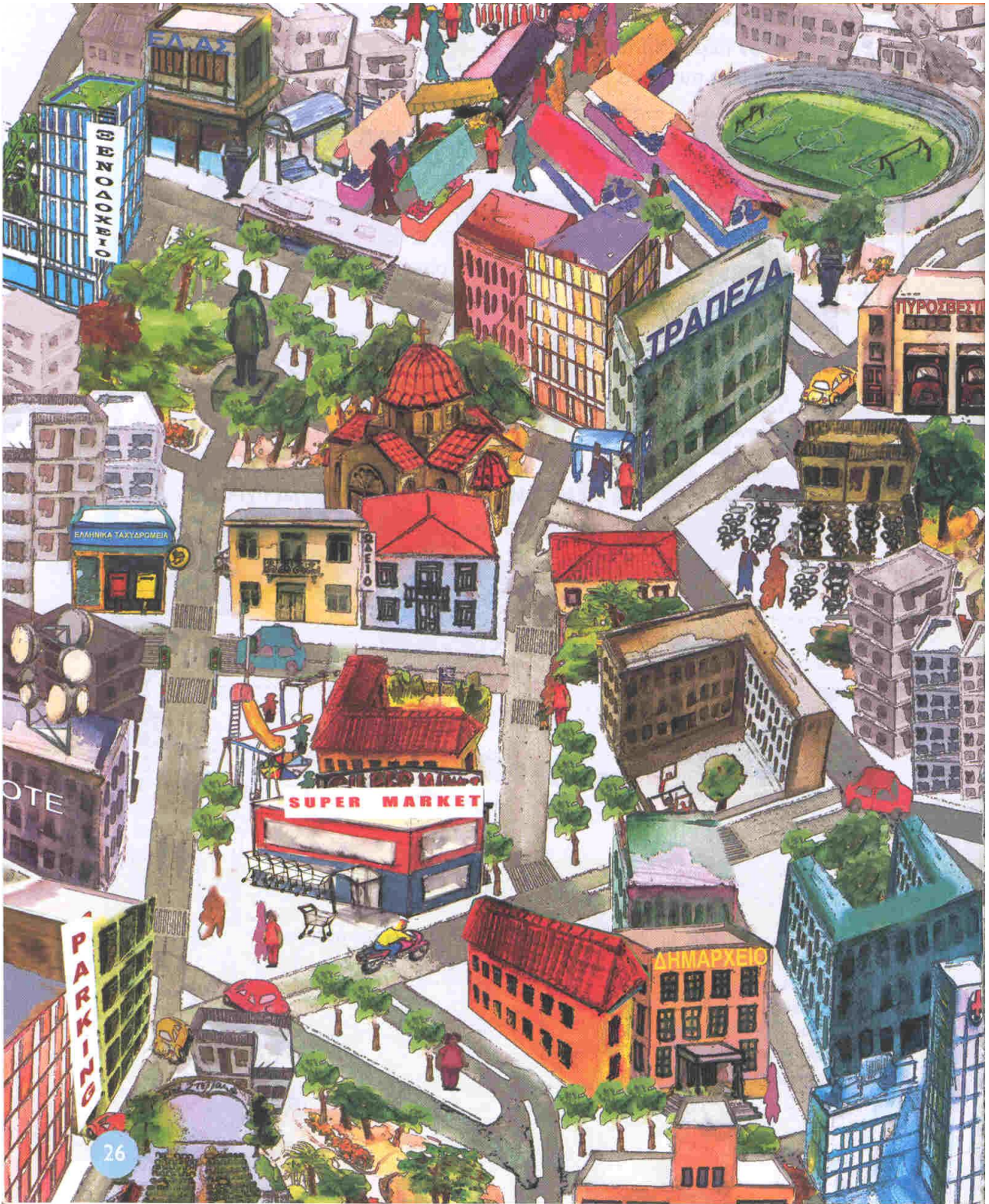

**Μπορείς να διηγηθείς
τι συναντάς σ' έναν περίπατο
στη δική σου συνοικία;**

- **Τι βλέπεις;**
- **Τι μυρίζεις;**
- **Τι ακούς;**
- **Τι αισθάνεσαι;**
- **Ποιους συναντάς;**

ΣΥΝΟΙΚΙΑ

2.2 Πάμε μια βόλτα

Η γειτονιά είναι μια περιοχή του χωριού ή της πόλης με σπίτια και δρόμους. Μερικές γειτονιές έχουν, επίσης, μαγαζιά, κτίρια που εξυπηρετούν τις κοινές ανάγκες των κατοίκων και ανοιχτούς χώρους. Στις πόλεις, πολλές γειτονιές μαζί φτιάχνουν μια συνοικία. Η συνοικία παίρνει συνήθως το όνομά της από:

- τη θέση της**
- μια εκκλησία**
- ένα μνημείο ή κτίριο**
- έναν άνθρωπο**

Στη συνοικία ζουν κι εργάζονται πολλοί άνθρωποι. Επικοινωνούν μεταξύ τους, μοιράζονται τους ίδιους χώρους και αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα.

Η ταυτότητα της γειτονιάς ή της συνοικίας μου

Όνομα:.....

Χωριό ή πόλη:.....

.....

Χώρα:.....

Πώς λένε
τη δική σου
συνοικία;

Παρατήρησε την εικόνα
της σελίδας 42.

Συζήτησε για τα μέρη αυτής
της συνοικίας.

Κύκλωσε στην εικόνα της σελίδας 42 τα κτίρια που υπάρχουν και στη δική σου συνοικία.

- **Από πού πήρε το όνομά της η δική σου γειτονιά ή συνοικία;**
- **Είναι κοντά σε βουνό, σε θάλασσα, σε ποτάμι, σε ρέμα, σε λόφο, σε**
- **Σε ποια πόλη ή χωριό βρίσκεται;**

2.3 Κατοικίες και οικογένειες

Τα περισσότερα κτίρια στη συνοικία είναι κατοικίες.

Στην παρακάτω εικόνα μπορείς να μετρήσεις πόσες είναι οι πολυκατοικίες και πόσες οι μονοκατοικίες;

Χρωμάτισε στην επόμενη σελίδα ένα κουτάκι για κάθε κτίριο στη σωστή στήλη.

ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

ΜΟΝΟΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

• Στον δρόμο όπου μένεις
είναι περισσότερες

οι μονοκατοικίες ή
οι πολυκατοικίες;

- Μπορείς να περιγράψεις
μια μονοκατοικία και
μια πολυκατοικία;

Χρησιμοποίησε τις λέξεις:
καμινάδα, κεραία τηλεόρασης,
όροφος, μπαλκόνι, κήπος, στέγη,
κάγκελα, γκαράζ.

Η Μαρία μένει στη Θεσσαλονίκη. Εκεί γεννήθηκε. Οι γονείς της κατάγονται από την Καβάλα. Ήρθαν, όμως, στη Θεσσαλονίκη, γιατί εκεί βρήκαν δουλειά. Στο διπλανό διαμέρισμα ζει ο συμμαθητής της, ο Κλοντιάν. Έχει έρθει με την οικογένειά του από την Αλβανία.

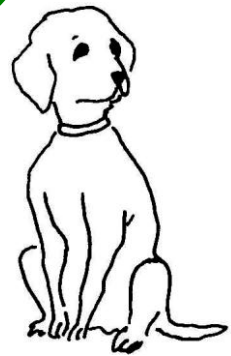
**Ανθή με ποια παιδιά
παίζεις στη γειτονιά σου;**

**Με τον Ιβάν και την Ελένη.
Ξέρεις τι θα πει ντόμπρε
ούτρο*;**

**κατοικία
οικογένεια
τόπος καταγωγής**

«Καλημέρα» στα ρώσικα *

2.4 Γνωρίζουμε τις υπηρεσίες της συνοικίας μας

**Κυριάκο, έγραψα
ένα γράμμα
στη νονά μου.
Μπορείς να μου
πεις πώς να πάω
στο Ταχυδρομείο;**

**Ανθή, θα μας
βοηθήσει
ο χάρτης.**

Σχεδιάσε τη διαδρομή που πρέπει να ακολουθήσει η Ανθή. Συμπλήρωσε τις οδηγίες του Κυριάκου.

Από το σπίτι σου πηγαίνεις...

Υπάρχουν πολλές υπηρεσίες σε μια συνοικία.

- Πώς μας εξυπηρετεί η καθεμιά;
- Πώς θα ήταν η ζωή χωρίς αυτές;

Η Ανθή στο Ταχυδρομείο

Οι εικόνες που δείχνουν τι έκανε η Ανθή στο Ταχυδρομείο μπερδεύτηκαν. Σημείωσε στους κύκλους τους αριθμούς από το 1 ως το 4, έτσι ώστε να δείχνουν τη σωστή σειρά.

Διηγηθείτε την ιστορία των εικόνων.

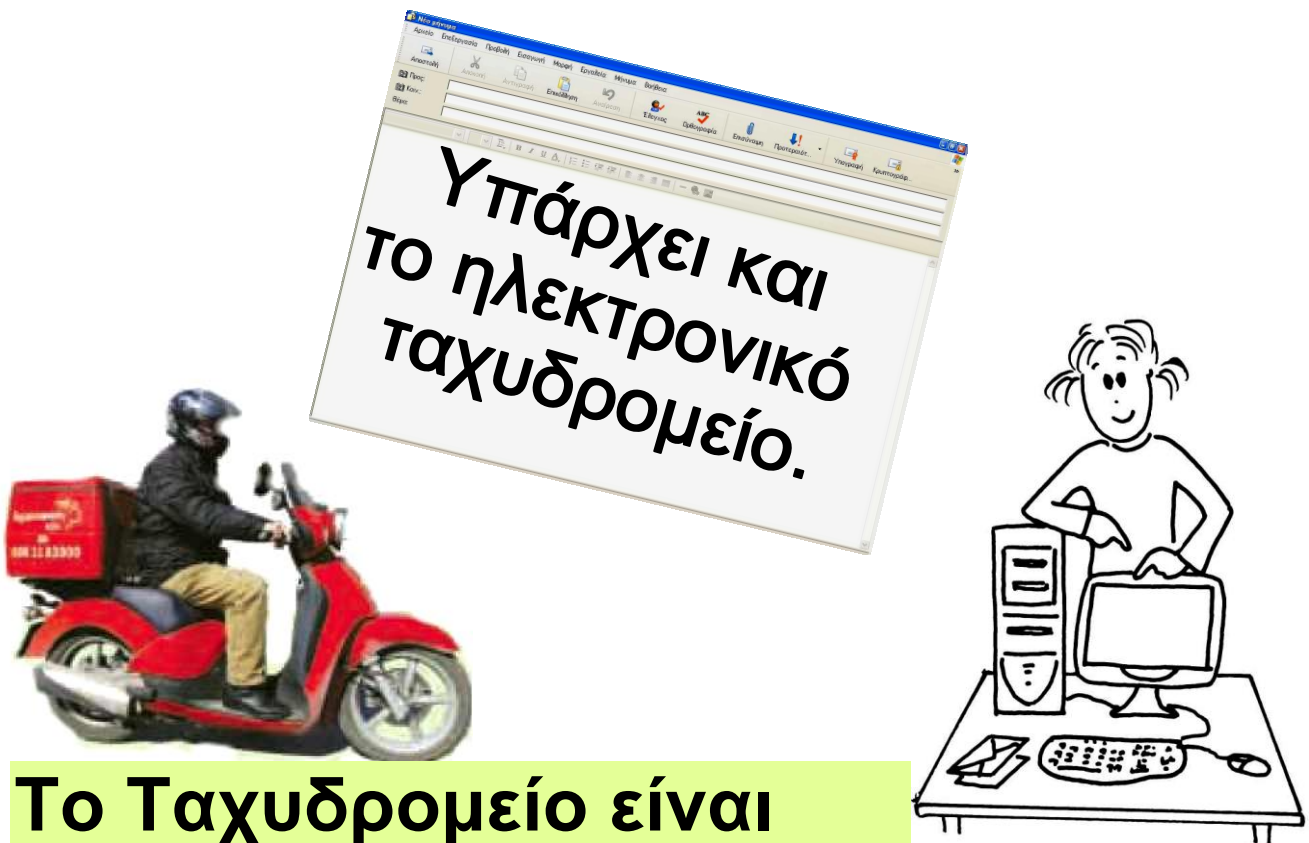

Σκεφτείτε και γράψτε δύο ακόμα λόγους για τους οποίους πηγαίνουμε στο Ταχυδρομείο.

1. Για να στείλουμε ένα δέμα.

2.

3.

**Το Ταχυδρομείο είναι
μια υπηρεσία.**

**Οι άνθρωποι που εργάζονται εδώ
λέγονται ταχυδρομικοί υπάλληλοι.**

2.5 Η εκκλησία της συνοικίας

Η εκκλησία αυτή είναι ο ιερός ναός του Αγίου Γεωργίου και βρίσκεται στην Αθήνα, στη συνοικία Κυψέλη. Γιορτάζει στις 23 Απριλίου.

Ο ναός της γειτονιάς σας μοιάζει με αυτόν της φωτογραφίας; Ξέρετε το όνομά του; Πότε γιορτάζει;

Ο ναός της γειτονιάς μου:

.....

Γιορτάζει:

**Γράψτε τι υπάρχει μέσα
στην εκκλησία της γειτονιάς
σας.**

Εικόνες, μανουάλια... ..

.....

.....

.....

.....

**Θρησκευτικές τελετές μέσα και έξω
από την εκκλησία.**

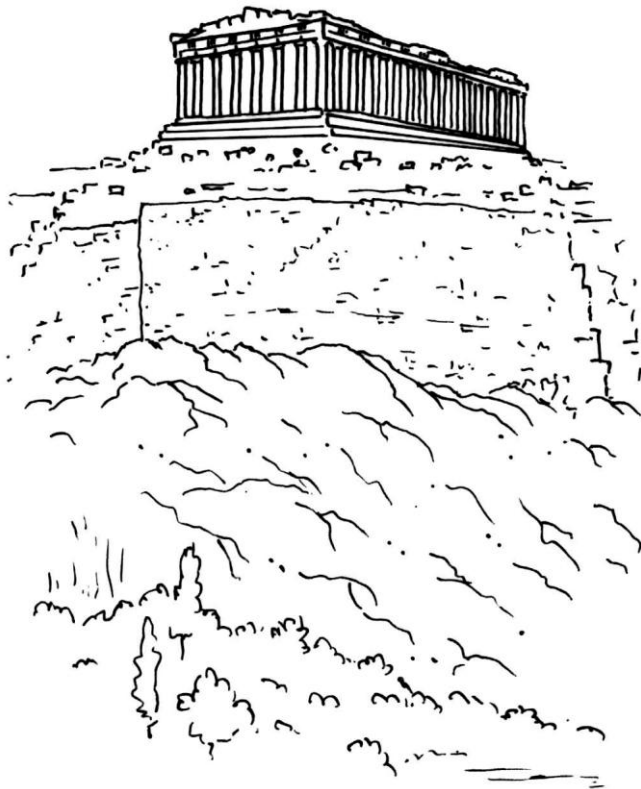
**Το μουσουλμανικό Τέμενος
στο χωριό Οργάνη, στη Θράκη.**

**Ο καθολικός Ναός του
Αγίου Μάρκου στη Ζάκυνθο.**

Η εβραϊκή Συναγωγή της Αθήνας.

**Οι αρχαίοι
Έλληνες
πίστευαν
στους δώδεκα
θεούς
του Ολύμπου.**

**ναός
εκκλησία**

2.6 Ανακαλύπτω το πράσινο στη συνοικία

Η δασκάλα ζήτησε να φωτογραφίσουμε δέντρα και λουλούδια της γειτονιάς μας.

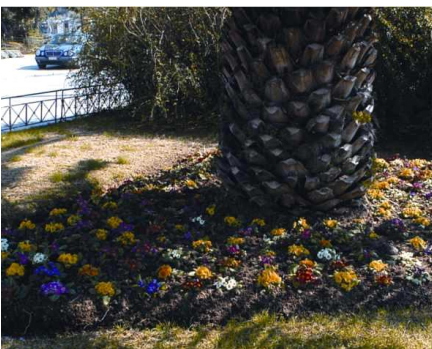
Πάμε να ψάξουμε.

Να κοιτάξουμε ψηλά.

Να κοιτάξουμε μπροστά

Να κοιτάξουμε χαμηλά.

Πού υπάρχει πράσινο
στη δική σας συνοικία;

Βάλε ✓ στο κυκλάκι.

Πάρκο Αυλή Κήπος

Περιβόλι Μπαλκόνι

Πεζοδρόμιο Πλατεία

Παιδική χαρά Οικόπεδο

Μπορείτε να γράψετε τα ονόματα
μερικών φυτών που συναντάτε στη
διαδρομή από το σπίτι στο
σχολείο; _____

Προστατεύω...

Συμφωνώ

Διαφωνώ

Φροντίζω
το ζωάκι μου.
Το μαθαίνω
να μη λερώνει
οπουδήποτε!

Κόβω
τα λουλούδια
και σπάω
τα κλαδιά από
τα δέντρα.

Φυτεύω και
φροντίζω ένα
δικό μου φυτό.

Κρατάω
το σκουπιδάκι μου
μέχρι να βρω ένα
καλάθι αχρήστων.

**Πατάω με
το ποδήλατο
την πρασινάδα.**

**Δεν εγκαταλείπω
το ζωάκι μου. Δεν
κακομεταχειρίζομαι
τα αδέσποτα ζώα.**

**Υπάρχουν όμως και
άλλα προβλήματα.
Τι κάνουμε γι' αυτά;**

**φροντίδα
προστασία**

2.7 Φροντίζω τη συνοικία μου

Όλοι θέλουμε να ζούμε σε μια όμορφη συνοικία. Μερικά πράγματα, όμως, δεν είναι όπως τα θέλουμε. Πώς μπορούμε να τα αλλάξουμε και να τα κάνουμε καλύτερα;

1

Συζητάμε ποια είναι
τα προβλήματα
σ' αυτή την Παιδική χαρά.

2

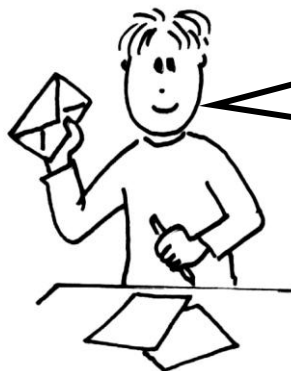
Προτείνουμε πιθανές λύσεις.

3

Αποφασίζουμε ποια λύση
είναι η καλύτερη.

4

Όλοι μαζί αρχίζουμε
τη δουλειά.

Να γράψουμε
ένα γράμμα
στον Δήμαρχο!

5 Πώς φαντάζεσαι ότι έγινε,
τελικά, η Παιδική χαρά;

Θα μας βοηθήσει
κι ο μπαμπάς μου!

Εγώ θα μείνω!

Τι άλλαξες και γιατί;
Πώς αισθάνεσαι;

2.8 Από το χτες στο σήμερα

**Ψάξαμε και βρήκαμε
παλιές φωτογραφίες
της γειτονιάς μας.**

**Ρωτήσαμε
τον παππού και
τη γιαγιά για
τα παιδικά τους χρόνια.**

**Να πώς το παρουσιάσαμε
στην τάξη. →**

Η ιστορία της γειτονιάς μας με εικόνες

Σπίτια με αυλές

**Παιχνίδι
σε αλάνα**

Μπακάλικο

Πολυκατοικίες

Παιδική χαρά

Σούπερ μάρκετ

Τι έχει αλλάξει στη γειτονιά σου;

Τι έχει αλλάξει στη ζωή

των κατοίκων;

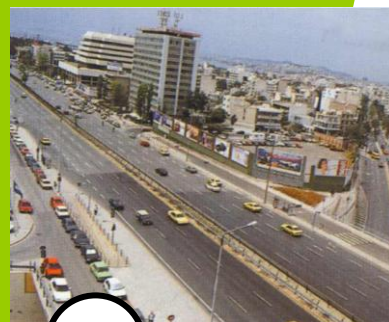
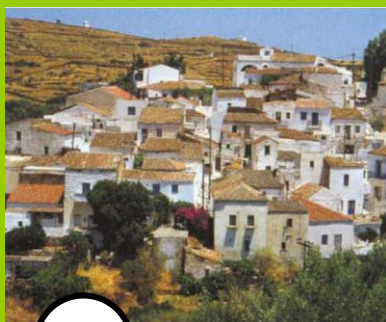
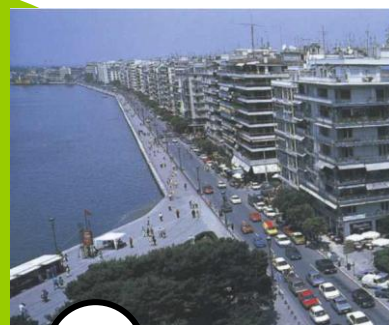
2.9 Στο χωριό και στην πόλη

Οι γειτονιές ενός χωριού διαφέρουν από τις γειτονιές στην πόλη. Συζητάμε για τον τρόπο ζωής στο χωριό και στην πόλη με τη βοήθεια των εικόνων. Ποιες από τις παρακάτω εικόνες ταιριάζουν στο χωριό και ποιες στην πόλη;

Βάλε στα κυκλάκια π για την πόλη και χ για το χωριό.

Κλείσε τα μάτια σου και φαντάσου ότι βρίσκεσαι σε μια πόλη ή σε ένα χωριό. Τι ακούς; Τι χρώματα βλέπεις γύρω σου; Ποιους συναντάς;

3. Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

3.1 Μαθαίνω

να προσανατολίζομαι

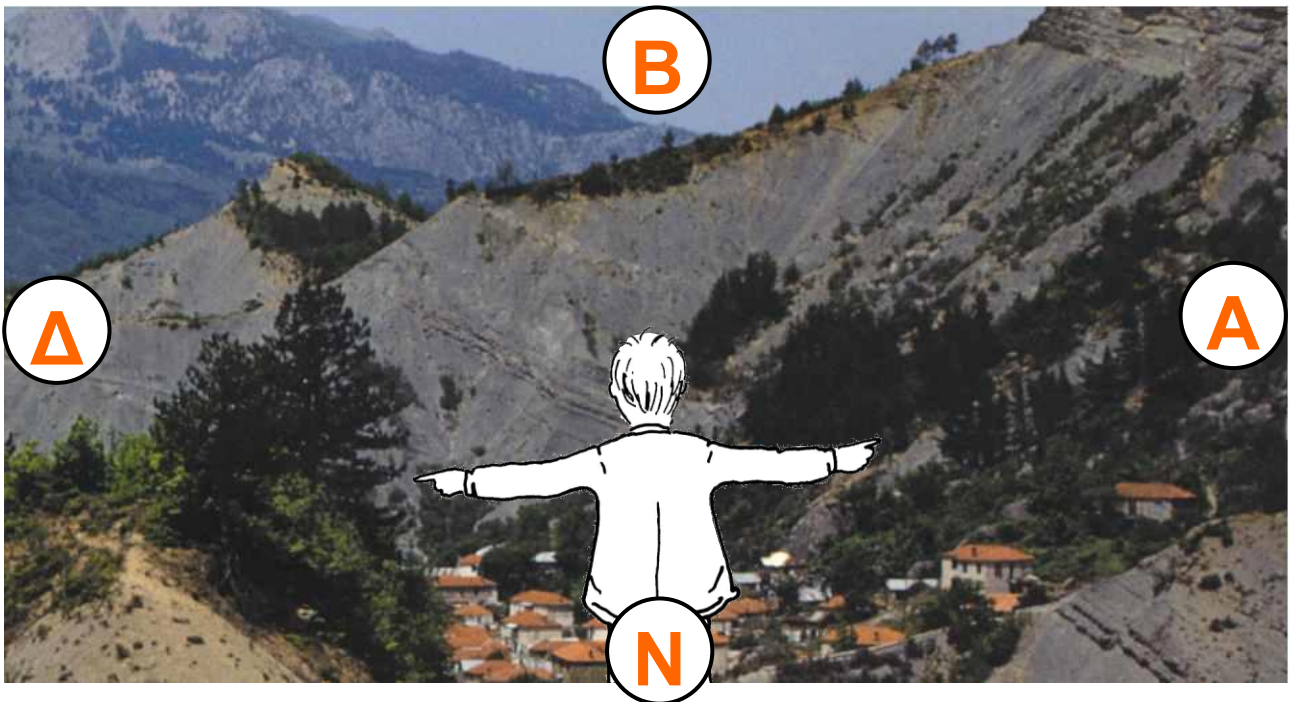
Όταν βρισκόμαστε στην εξοχή, παρατηρούμε μακριά ότι ο ουρανός φαίνεται να ενώνεται με τη στεριά ή τη θάλασσα, σχηματίζοντας μια γραμμή. Η γραμμή αυτή λέγεται ορίζοντας.

Το σημείο του ορίζοντα απ' όπου βγαίνει ο ήλιος το πρωί λέγεται Ανατολή.

**Αν έχω δει από πού
ανατέλλει ο ήλιος, μπορώ
να προσανατολιστώ!**

**Το ιερό της εκκλησίας δείχνει
πάντα την Ανατολή.**

Όταν το δεξί μας χέρι δείχνει την Ανατολή, το αριστερό δείχνει τη Δύση. Μπροστά μας βρίσκεται τότε ο Βορράς, ενώ πίσω μας είναι ο Νότος. Η Ανατολή, η Δύση, ο Βορράς και ο Νότος είναι τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Τα χρειαζόμαστε για να προσανατολιζόμαστε και να βρίσκουμε τον δρόμο μας.

Η πυξίδα δείχνει πάντα τον Βορρά

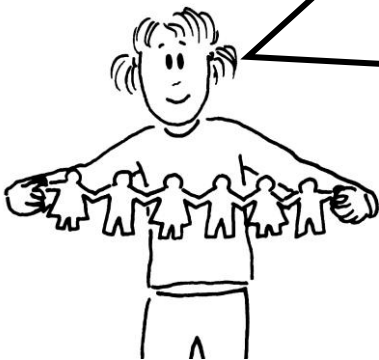
**Σε ποιες περιπτώσεις
μας χρειάζεται η πυξίδα;
Στο πάνω μέρος του χάρτη ποιο
σημείο του ορίζοντα βρίσκεται;**

**Ορίζοντας
Ανατολή, Δύση, Βορράς, Νότος
προσανατολισμός**

3.2 Τι μάθαμε για τη συνοικία και τον προσανατολισμό

Ερευνήσαμε τι υπάρχει στη δική μας συνοικία.

Συμφωνήσαμε ότι χρειάζεται η συνεργασία όλων για να κάνουμε τη συνοικία μας πιο όμορφη.

Για να δούμε τι γράψατε στο Φύλλο εργασίας 8.

Μάθαμε ότι:

- Προσανατολίζομαι σημαίνει βρίσκω τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα, δηλαδή την Ανατολή, τη Δύση, τον Βορρά και τον Νότο.
- Ο προσανατολισμός και ο χάρτης μάς βοηθούν να γνωρίσουμε καλύτερα το μέρος όπου ζούμε, αλλά και να εξερευνήσουμε άγνωστα μέρη.
- Γειτονιά είναι μια περιοχή του χωριού ή της πόλης με σπίτια, καταστήματα, δρόμους, εκκλησίες και ανοιχτούς χώρους. Πολλές γειτονιές μαζί φτιάχνουν μια συνοικία. Στη συνοικία υπάρχουν δημόσια κτίρια, όπου λειτουργούν διάφορες υπηρεσίες (Τράπεζες, Ταχυδρομείο κ.ά.).

- Στη συνοικία ζουν και εργάζονται πολλοί άνθρωποι. Έχουν ανάγκη ο ένας τον άλλο, επικοινωνούν και συνεργάζονται.
- Οι ανοιχτοί χώροι της συνοικίας μπορεί να είναι χώροι πρασίνου: πλατείες, πεζόδρομοι, πάρκα, παιδικές χαρές.
- Στη συνοικία υπάρχουν και προβλήματα: λακκούβες στους δρόμους, σκουπίδια, πολύ λίγο πράσινο. Οι κάτοικοι, μαζί με τις υπηρεσίες του Δήμου, προσπαθούν να βρουν λύσεις γι' αυτά, ώστε η ζωή τους να γίνει καλύτερη.
- Καθώς περνούν τα χρόνια, πολλές αλλαγές συμβαίνουν στις γειτονιές και τις συνοικίες, στο χωριό και στην πόλη.

4. Ο ΧΡΟΝΟΣ

Τι θα μάθουμε

4.1 Πώς μετράμε το χρόνο

Πόσο έχει
ο μήνας;

6

Τι μήνα
έχουμε;

Οκτώβριος
October
Octobre
Oktober

Τι μέρα
είναι;

Τετάρτη
Wednesday
Mercredi
Mittwoch

☉ AN.

6:25

Τι ώρα
ανατέλλει
ο ήλιος;

Δ

18:00

Τι ώρα
δύει;

Θωμά αποστ.

Ερωτίδος μαρτ.

Ποιος
γιορτάζει
σήμερα;

8

9

10

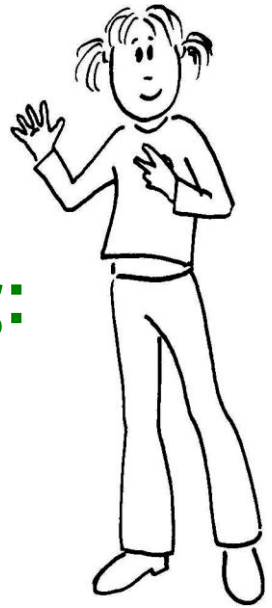
11

Τι έχω να κάνω; Πότε;

6 μ.μ. οδοντίατρος

Η εβδομάδα έχει 7 μέρες.

Εσύ τι κάνεις το
Σαββατοκύριακο;

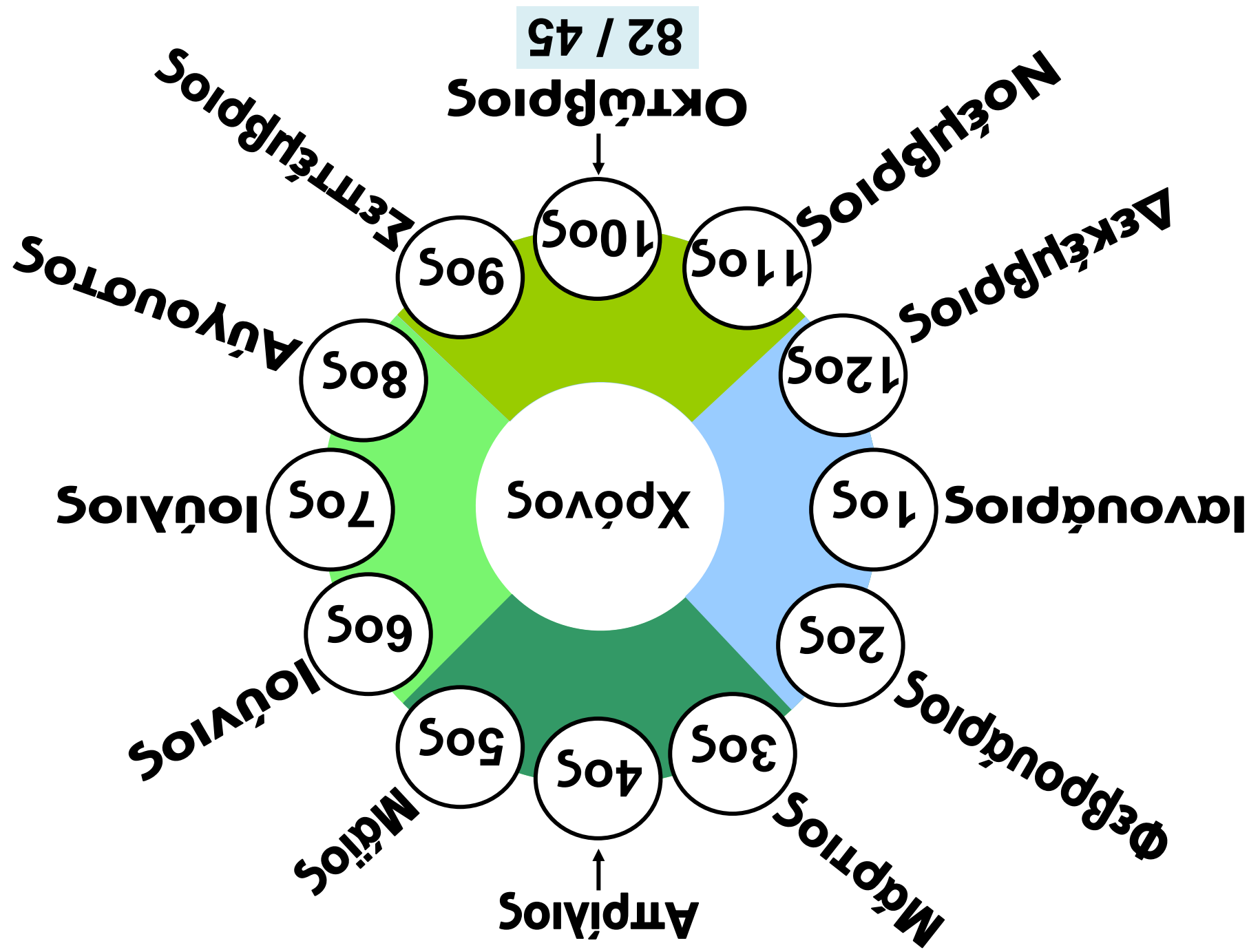
«...**Πρόγραμμα της Δευτέρας:**
Ν' ανέβω σε μια κερασιά
και να φάω κεράσια
ώσπου να σκάσω.

Πρόγραμμα της Τρίτης:
Να παίξω μπάλα ώσπου να
πέσουμε όλοι χάρω ψόφιοι
από την κούραση...»

Τζιάνι Ροντάρι, Τα παραμύθια
του μπαρμπα-Γενειάδα

Πάρτε ιδέες και συνεχίστε αυτό
το παραμυθένιο πρόγραμμα.

Ο χρόνος έχει 12 μήνες.

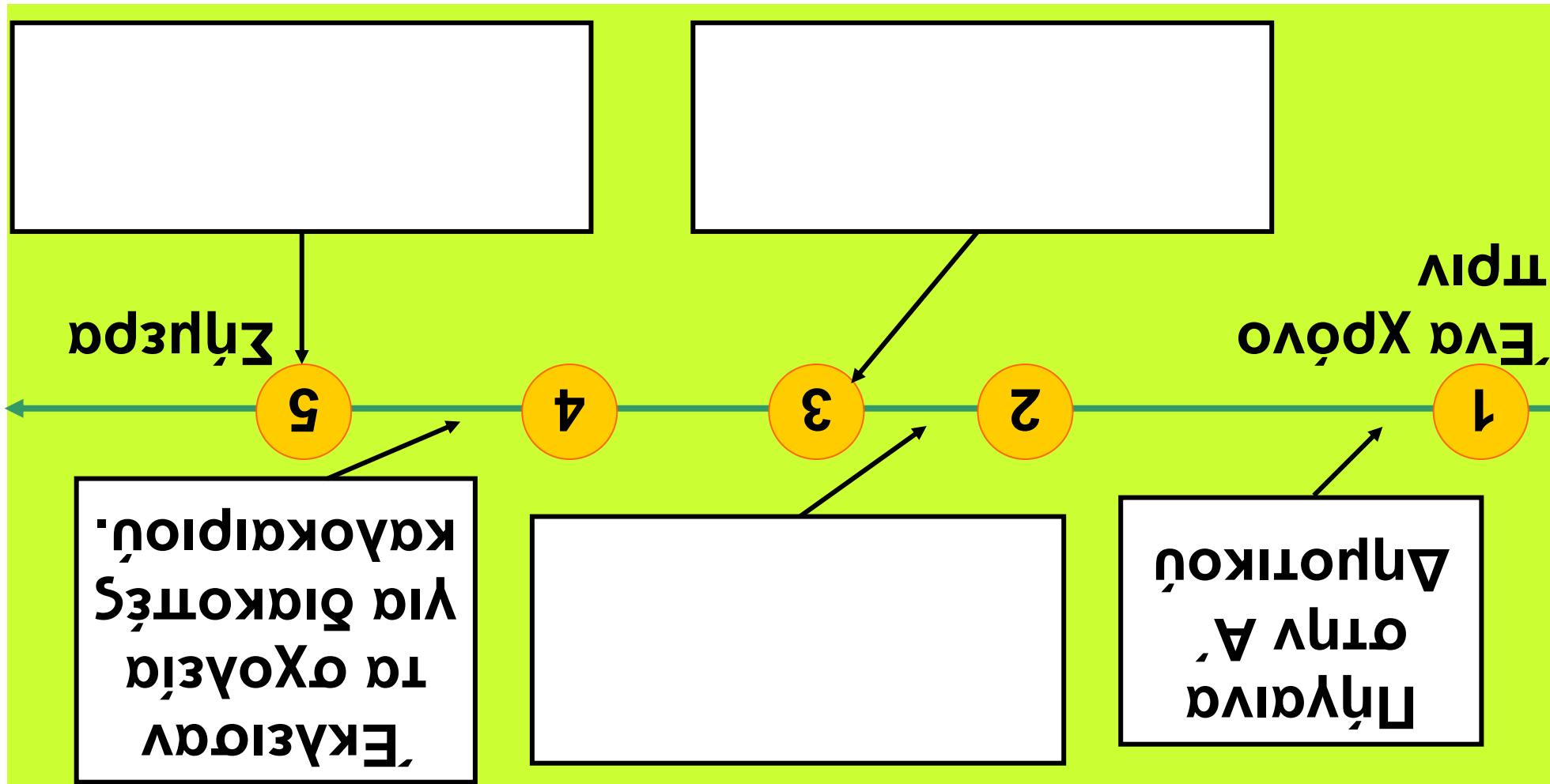
Οι τέσσερις εποχές είναι:

**Τα γενέθλιά μου
είναι στις 28
Μαΐου. Είμαι,
δηλαδή, παιδί
της άνοιξης. Εσύ
πότε γεννήθηκες;**

Γεννήθηκα _____

από πέρσι μέχρι σήμερα.
ζητήματα της γράμης σου

4.2 Η γιαγιά θυμάται

Εδώ είμαι παιδάκι.
Φοράω τα καλά
μου.

.....
.....
.....

.....
.....
.....

.....
.....
.....

Τι νομίζεις ότι θα έλεγε η γιαγιά
για αυτές τις φωτογραφίες;

4.3 Αλλαγές μέσα στο χρόνο

Θεσσαλονίκη 1880

Θεσσαλονίκη 2004

**Παρατήρησε τις εικόνες.
Συζήτησε με τους συμμαθητές σου:**

- **Τι έχει αλλάξει;**
- **Τι παραμένει ίδιο;**
- **Πού οφείλονται αυτές οι αλλαγές;**

**Ο χρόνος κυλά
και δε σταματά.
Παντού αλλαγές
μεγάλες ή μικρές.**

**χρόνος
αλλαγή
ημερολόγιο
μέρα μήνας
εποχή**

5. ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΟΥ

5.1 Δικαίωμα στη ζωή

**Κάθε παιδί
έχει δικαίωμα
στη ζωή.**

**Για να ζήσω έχω ανάγκη από
φαγητό, νερό, ρούχα, αγάπη.**

**Κάθε παιδί
έχει δικαίωμα
στην εκπαίδευση
και στο παιχνίδι.**

**Γι' αυτό χρειαζόμαστε σχολείο,
δασκάλους, βιβλία και φίλους.
Τι άλλο ακόμα χρειαζόμαστε;**

**Κάθε παιδί
έχει δικαίωμα
στην υγεία.**

**Για να είμαι γερός, χρειάζομαι
γιατρό, φάρμακα, εμβόλια,
καθαριότητα.**

Τι άλλο ακόμα χρειάζομαι;

**Για να καλύψουμε όλες αυτές
τις ανάγκες και άλλες πολλές
ακόμα, χρειαζόμαστε ο ένας
τον άλλο. Έχουμε, δηλαδή, ανάγκη
τη φροντίδα της οικογένειάς μας και
της κοινωνίας.**

**Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες
έχουν δικαίωμα σε ιδιαίτερη
φροντίδα και εκπαίδευση.**

**Ο γείτονάς μου ο Φίλιππος,
που δε βλέπει, έχει μάθει
να διαβάζει με τα δάχτυλα.
Έχει ανάγκη από βιβλία ειδικά
γραμμένα για τυφλούς.**

**Οι άνθρωποι με προβλήματα ακοής
μιλούν με το πρόσωπο, τα χέρια
και το σώμα. Παρακολουθούν**

**τις ειδήσεις
στη νοηματική
γλώσσα.**

**Οι άνθρωποι
που κινούνται**

**με καροτσάκι, συναντούν πολλά
εμπόδια στον δρόμο τους.**

**Για να μετακινηθούν,
έχουν ανάγκη
από ράμπες
στα πεζοδρόμια και
ασανσέρ για
να ανεβοκατεβαίνουν
στους ορόφους
των κτιρίων.**

• Ένας συμμαθητής σου

με κινητικά προβλήματα θέλει να πάει από την τάξη στην έξοδο του σχολείου. Παρατήρησε τη διαδρομή και βρες τις δυσκολίες που μπορεί να συναντήσει. Τι προτείνεις να γίνει;

5.2 Δικαίωμα στην ειρήνη

Κάθε παιδί έχει δικαίωμα στην ειρήνη. Να ζει και να μεγαλώνει σ' έναν κόσμο χωρίς πολέμους. Να ζει και να σκέφτεται ελεύθερα.

Σταματήστε τους πολέμους τώρα.

Παρατηρήστε τη φωτογραφία της προηγούμενης σελίδας.

Τι νομίζετε ότι νιώθει και σκέφτεται αυτό το παιδί; Δώστε έναν τίτλο.

**δικαίωμα
ανάγκη
κοινωνία**

6. ΤΑ ΖΩΑ

Τι θα μάθουμε

Τα ζώα είναι μέρος της φύσης, όπως τα φυτά και ο άνθρωπος. Έχουν αισθήσεις, κινούνται και βρίσκουν την τροφή τους στο περιβάλλον.

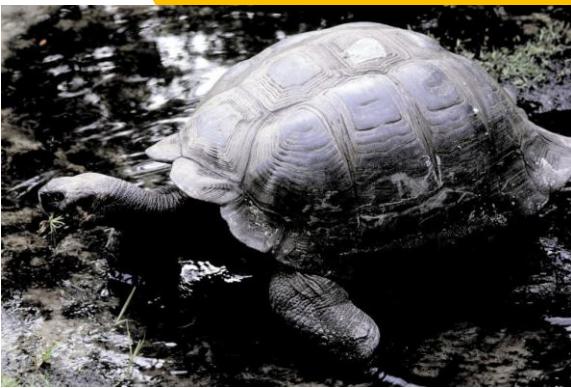
Σε αυτή την ενότητα θα μάθουμε:

Τι χρειάζονται τα ζώα για να αναπτυχθούν και να ζήσουν.

**Πώς ξεχωρίζουμε
τα διάφορα είδη ζώων,
ανάλογα με τα εξωτερικά
χαρακτηριστικά τους.**

**Πώς
προσαρμόζονται
τα ζώα
στο περιβάλλον
τους.**

6.1 Εμείς και τα ζώα

Αγκάθια έχει ο αχινός,
φτερούγες έχει ο αετός.
Ο λύκος δόντια κοφτερά
και η χελώνα πάει αργά.

Βλέπω, Ανθή μου,
για τα ζώα ξέρεις
πράγματα πολλά.
Όμως σίγουρα θα έχεις
απορίες και γι' αυτά.

Πώς να κολυμπούν τα ψάρια;
Πώς πετάνε τα πουλιά;
Πώς θα βρει το χελιδόνι
την παλιά του τη φωλιά;

Τι ξέρω για τα ζώα.

Blank rectangular box for writing.

Blank rectangular box for writing.

Blank rectangular box for writing.

Blank rectangular box for writing.

Blank rectangular box for writing.

Τι θέλω να μάθω για τα ζώα.

--

--

--

--

Συμπλήρωσε τον πίνακα με τον διπλανό ή τη διπλανή σου. Μετά, μπορείτε μαζί να ανακοινώσετε στην τάξη μερικά από αυτά που γράψατε.

6.2 Πώς αναπτύσσεται ένα ζώο

Τι ανάγκες έχουν τα ζώα

Τι χρειάζονται τα ζώα που ξέρετε για να αναπτυχθούν και να ζήσουν;

Κι εμείς τα ψάρια
χρειαζόμαστε
αέρα!

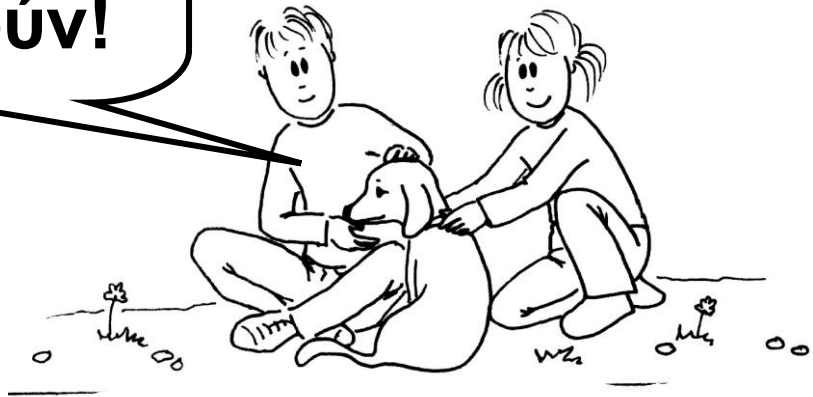
Καλά που έβρεξε, γιατί
κόντευα να σκάσω!

Καλή μου όρεξη!
Κι έχω μια πείνα...

Τα ζώα, για να ζήσουν και να αναπτυχθούν, χρειάζονται **αέρα, νερό και τροφή.**

Ναι, αλλά έχω
ανάγκη και να
με αγαπούν!

αέρας
νερό
τροφή

Πώς μεγαλώνουν τα ζώα

Τα ζώα γεννιούνται, τρώνε, αναπτύσσονται –δηλαδή μεγαλώνουν– πολλαπλασιάζονται, γερνάνε και πεθαίνουν. Άλλα ζώα γεννούν αυγά και άλλα μικρά που τους μοιάζουν. Όλα τα ζώα, καθώς μεγαλώνουν, περνούν από διάφορα στάδια ανάπτυξης.

Παρατήρησε την εικόνα και
βρες ομοιότητες και διαφορές
ανάμεσα στην αγελάδα και
στο μοσχάρι της.

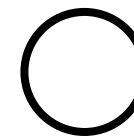
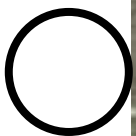
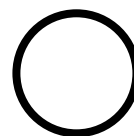
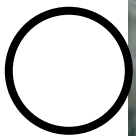

Γράψε ζώα που γεννούν
μικρά

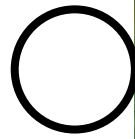
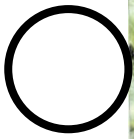
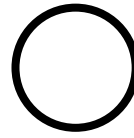
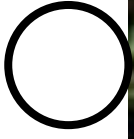
γίδα, _____

Σημείωσε στους κύκλους τους αριθμούς από το 1 ως το 4, έτσι ώστε να δείχνουν πώς γεννιέται και αναπτύσσεται ένα πουλί.

Μπορείς να κάνεις το ίδιο και εδώ, για να ανακαλύψεις τα στάδια μεταμόρφωσης μιας πεταλούδας.

**ανάπτυξη
μεταμόρφωση**

6.3 Τα ζώα φροντίζουν τα μικρά τους

Τα πελεκανάκια

Έψαξε, έψαξε και τελικά βρήκε ο Ψαροχαφτούλης την αγαπημένη του. Αποφάσισαν να ζήσουν μαζί και άρχισαν να χτίζουν τη φωλιά τους. Η νεαρή πελεκανίτσα γέννησε δύο αυγά και για έναν μήνα, υπομονετικά, τα φρόντιζε και τα ζέσταινε. Τελικά τα πελεκανάκια ξεμύτισαν από τα αυγά τους. Ήρθαν στον κόσμο γυμνά και είχαν απόλυτη ανάγκη τους γονείς τους, οι οποίοι τα φρόντιζαν με πολλή αγάπη και τρυφερότητα.

Τα μικρά μεγάλωναν μέρα με τη μέρα και όλο και περισσότερο έμοιαζαν με τους γονείς τους. Άρχισαν τότε να μαθαίνουν να

φαρεύουν και να πετάνε. Στην αρχή το ψάρεμα φάνηκε στα μικρά σαν παιχνίδι. Όσο για το πέταγμα, τα πελεκανάκια ήταν τώρα ανυπόμονα: περίμεναν τη μέρα που θα έφευγαν, να γνωρίσουν τον κόσμο.

Ο μπαμπάς και η μαμά τους, αφού τα συμβούλεψαν, τα αποχαιρέτισαν συγκινημένοι. Κι έτσι όπως οι δύο στοργικοί γονείς κοίταζαν τα πελεκανάκια να χάνονται στον ορίζοντα, θυμήθηκαν τη μέρα που κι αυτοί, μικροί πελεκάνοι τότε, ξεκινούσαν το ταξίδι για την περιπέτεια...

**Διασκευή από το περιοδικό Οϊωνός,
τεύχη 9-10.**

**Μια περιπέτεια
που ποτέ δεν
τελειώνει!**

Χελιδόνι

Αρκούδα

Άλογο

Πάπια

Όλα τα ζώα αγαπούν και φροντίζουν τα μικρά τους!

- Τα ταΐζουν.
- Τα ζεσταίνουν.
- Τα προστατεύουν από τους εχθρούς.
- Τα μαθαίνουν να βρίσκουν την τροφή τους.

**τροφή
προστασία
φροντίδα**

6.4 Είδη ζώων

Όλα τα ζώα δεν είναι ίδια. Έχουν κάποια χαρακτηριστικά που τα κάνουν να διαφέρουν μεταξύ τους. Θα μάθουμε να τα χωρίζουμε σε ομάδες, ανάλογα με το πώς μετακινούνται, με τον τρόπο που καλύπτεται το σώμα τους και με το τι τρώνε.

Πώς μετακινούνται τα ζώα

Αντιστοίχισε:

Μπαρμπούνι

Λιθρίνι

Πασχάλισα

Ποιτίκι

Μέλισσα

Οχιά

Με τα κοιλιά
εργιτά

Με τα πτερύγια και
την ουρά **ψάρια**

Με πολλά πόδια
και φτερά **ζύγνια**

Με τέσσερα πόδια
τετραπόδα

Με δύο πόδια και
φτερά **πτηνά**

Κουκουβάγια

Ζαρδάλα

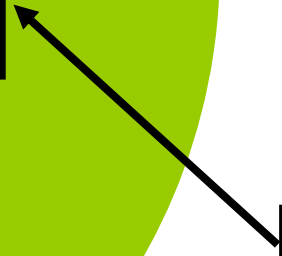
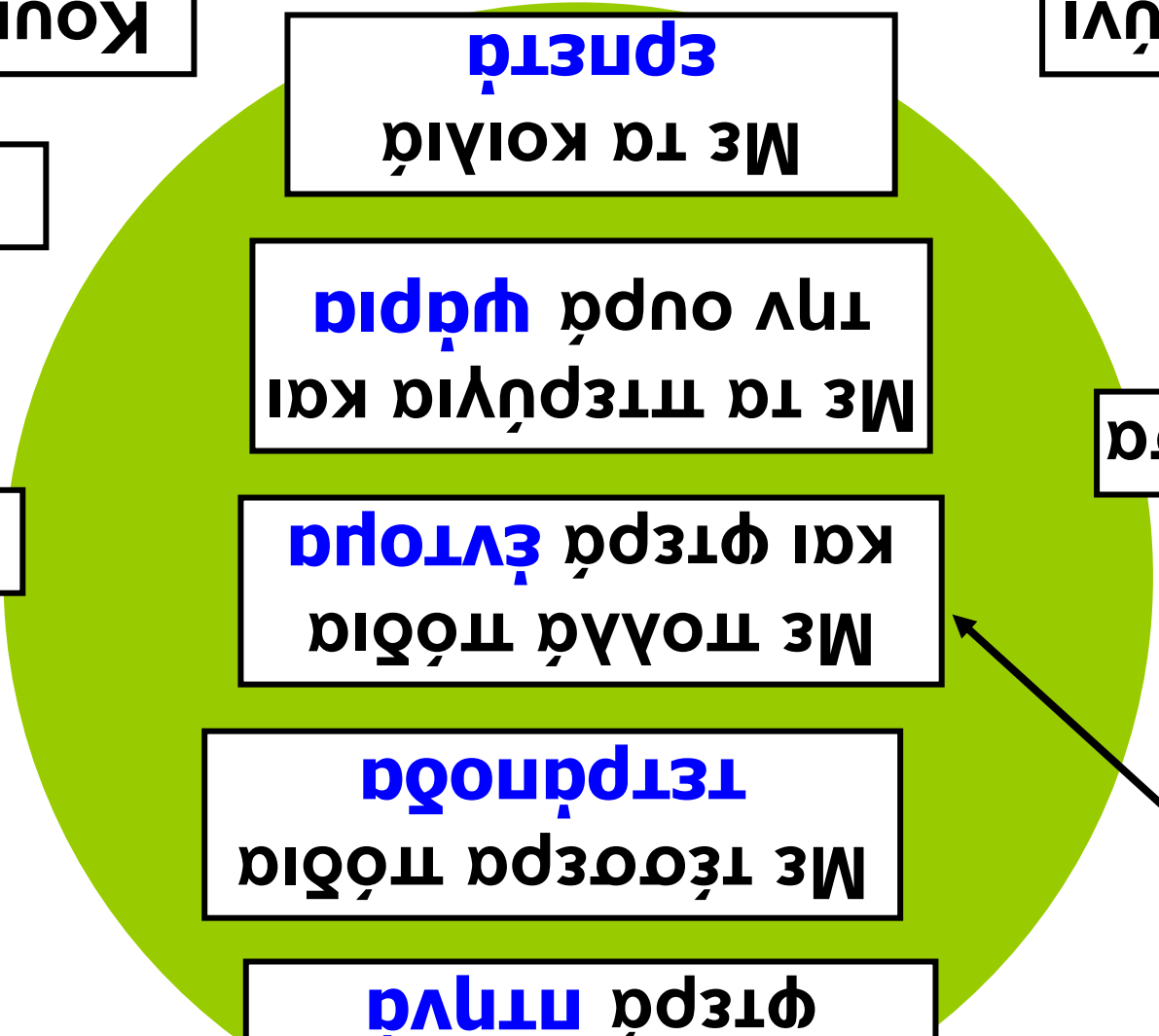
Μύγα

Αελάδα

Αετός

Κότα

Σκίουρος

**Εγώ έμαθα ότι
το χταπόδι έχει
οχτώ πόδια που
λέγονται
πλοκάμια.**

**Γιατί τάχα
λέμε
«περπατάει
σαν τον
κάβουρα»;**

**είδος
όργανα
πτερύγιο**

Με τι καλύπτεται το σώμα των ζώων

Μια άλλη διαφορά που έχουν
τα ζώα είναι ο τρόπος με τον οποίο
είναι καλυμμένο το σώμα τους.
Μπορεί να έχουν:

Τρίχωμα

Αλεπού

Λέπια

Κυπρίνος

Πούπουλα

Κύκνος

Φολίδες

Σαύρα

Όστρακο

Τελίνα

Κέλυφος

Σαλιγκάρι

Το τρίχωμα, τα λέπια, τα πούπουλα, οι φολίδες, το όστρακο και το κέλυφος σε τι χρησιμεύουν στα ζώα;

Τι τρώνε τα ζώα

Τα ζώα βρίσκουν την τροφή τους στο περιβάλλον. Τα ζώα που τρώνε φυτά ονομάζονται **φυτοφάγα**. Τα ζώα που τρώνε άλλα ζώα ονομάζονται **σαρκοφάγα**. Τέλος, εκείνα που τρώνε και ζώα και φυτά λέγονται **παμφάγα**.

Σκεφτείτε ένα ζώο. Τι τρώει;
Σε ποια κατηγορία από αυτές που έχει ο παρακάτω πίνακας ανήκει;

Φυτοφάγα (τρώνε φυτά)	Σαρκοφάγα (τρώνε ζώα)	Παμφάγα (τρώνε ζώα και φυτά)
.....
.....
.....
.....

**Πως ξεχωρίζουμε τα
φυτοφάγα από τα
σαρκοφάγα; Να σας
πω το μυστικό;**

**Τα φυτοφάγα έχουν
τα μάτια τους στο
πλάι του κεφαλιού,
για να βλέπουν
τριγύρω μήπως
εμφανιστεί κανένας
εχθρός.**

Περιστέρι

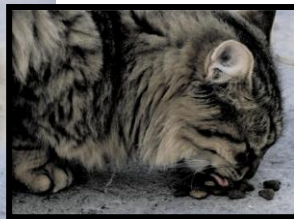
Απάντηση: Από τα μάτια τους!

Τα σαρκοφάγα
έχουν τα μάτια τους
στο μπροστινό μέρος
του κεφαλιού, για να
βλέπουν καλά
τα θύματά τους.

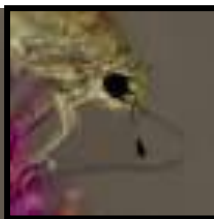
Κουκουβάγια

Τα ζώα έχουν διάφορα όργανα για
να πιάνουν την τροφή τους.

Γλώσσα

Προβοσκίδα

Ράμφος

Δόντια

**τροφή φυτοφάγα
σαρκοφάγα
παμφάγα**

Γλωσσάριο

Αισθήσεις: Η ικανότητα που έχουν οι άνθρωποι και τα ζώα να αντιλαμβάνονται τον κόσμο γύρω τους με τα μάτια, τη μύτη, τα αυτιά, τη γλώσσα και το δέρμα.

Ηλεκτρονικό ταχυδρομείο: Ο τρόπος με τον οποίο παίρνουμε ή στέλνουμε γράμματα και φωτογραφίες με τη βοήθεια του ηλεκτρονικού υπολογιστή.

Κανόνας: Καθετί που μας λέει τι πρέπει ή τι δεν πρέπει να κάνουμε.

Κοινωνία: Οι άνθρωποι που ζουν σε έναν τόπο.

Μνημείο: Κατασκευάσμα προς τιμή ενός προσώπου ή ενός γεγονότος.
Ένα σπουδαίο έργο τέχνης.

Ομάδα: Πολλοί άνθρωποι μαζί, που κάνουν κάτι βοηθώντας ο ένας τον άλλο.

Πνευματικό Κέντρο: Κτίριο μιας συνοικίας, όπου γίνονται διάφορες εκδηλώσεις (συζητήσεις, εκθέσεις ζωγραφικής, συναυλίες κ.ά.) και υπάρχουν εργαστήρια για τα παιδιά (πηλού, κούκλας, θεατρικού παιχνιδιού κ.ά.).

Ψυχαγωγία: Διασκέδαση.

Παιδική βιβλιογραφία

ΣΧΟΛΕΙΟ

Ηλιόπουλος. Β. (1997) Ο τριγωνοψαρούλης. Αθήνα: Πατάκης.

Παράσχου, Σ. (2001) Ο Πίκο, το σκαντζοχοιράκι πάει σχολείο. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Pat, Th. (2003) Σταμάτα να με πειράζεις (μτφρ. Κολουδά Ευγ.). Αθήνα: Modern Times.

Sempre και Goscinny (2000) Ο μικρός Νικόλας (μτφρ. Δαμιανίδης Ν.). Αθήνα: Σύγχρονοι Ορίζοντες

ΣΥΝΟΙΚΙΑ

Κόπις, Α. και Τάρλετ, Ε. (1993) Τ' ανθρωπάκια με τα κόκκινα (μτφρ. Γαϊτάνου Μ.). Αθήνα: Άμμος.

ΧΡΟΝΟΣ

Βαλάση, Ζ. (1997) Σχολείο παιχνιδιών. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Βαλάση, Ζ. (1999) Το φεγγαράκι πόα εκδρομή. Αθήνα: Λωτός.

Λαουτάρη-Γκριτζάλα, Ά. (2000) Οι 12 μήνες του χρόνου. Παραμύθια, έθιμα, γιορτές. Αθήνα: Ντουντούμης.

Λουέλυν, Κλ. (2004) Γυρίζει, γυρίζει η Γη. Αθήνα: Πατάκης.

Μπέθια-Καμπανάρη. Ζ. (2002)
Τα ρολόγια πάνε βόλτα. Αθήνα:
Κέδρος.

Πομπούδη, Π. (χχ.) Η άσπρη ιστορία.
Αθήνα: Libro.

Χατζημανώλη, Ά. (2004)
Τι καιρό κάνει; Θεσσαλονίκη: Κίρκη.

ΣΕΙΡΑ «Οι πρώτες ανακαλύψεις»
(1995) Η ώρα. Αθήνα:
Δεληθανάσης.

ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΟΥ

Μακ. Κι Ντ. (1996) Έλμερ, ο παρδα-
λός ελέφαντας (μτφρ. Ανδρουτσο-
πούλου Α.). Αθήνα: Πατάκης.

**Μάρρα, Ειρ. (2003) Ο μικρός Ντουπ.
Αθήνα: Πατάκης.**

ΤΑ ΖΩΑ

**Γκόντουιν, Σ. (2003) Σκάει, σκάει το
αυγό (μτφρ. Ηλιόπουλος Β.) Αθήνα:
Πατάκης.**

**Τα ζώα. (1994) Αθήνα:
Άμμος/Larousse**

**Τα σπίτια των ζώων. (2004) Αθήνα:
Κλειδοσκοπιο.**

**Rius, M. και Parramon, J.M. (x. x.)
Η ζωή στον αέρα (μτφρ. Λέτζης Φ.).
Αθήνα: Κέδρος.**

Φωτογραφικό υλικό

- 1. σελίδες 14-19, 41 (κάτω):
ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΙΑΝΝΕΛΟΣ**
- 2. Σελίδες 31.34,38: ΑΚΗΣ
ΣΑΦΑΡΗΣ**
- 3. σελίδα 40 (πάνω): ΚΩΣΤΑΣ
ΒΕΡΓΑΣ**
- 4. σελίδα 40 (κάτω): ΑΡΧΕΙΟ 5ης
Ε.Β.Α.**
- 5. σελίδα 41 (πάνω): ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΤΑΛΙΑΝΗΣ**
- 6. σελίδα 47 (πάνω): από την
έκδοση Θεσσαλονίκη, οι πρώτες
έγχρωμες φωτογραφίες, εκδόσεις
ΟΛΚΟΣ**
- 7. σελίδα 47 (κάτω): ΓΙΩΡΓΟΣ και
ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΑΡΖΩΝΗΣ**
- 8. σελίδα 49 (πάνω): ΝΙΚΟΣ
ΜΑΜΑΛΟΣ – ΘΑΝΑΣΗΣ ΣΟΥΤΗΣ**
- 9. σελίδα 49 (κάτω): ΓΙΑΝΝΗΣ
ΓΙΑΛΟΥΡΟΣ**

- 10. σελίδα 50: ΜΑΡΙΛΕΝΑ
ΣΤΑΦΥΛΙΔΟΥ- ΓΙΑΤΡΟΙ ΧΩΡΙΣ
ΣΥΝΟΡΑ**
- 11. σελίδα 55: (πεταλούδες):
ΛΑΖΑΡΟΣ ΠΑΜΠΕΡΗΣ**
- 12. σελίδα 56: ΓΙΩΡΓΟΣ
ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ – ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΟΡΝΙΘΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ**
- 13. σελίδα 57 (πάνω δεξιά), 65:
«ΑΡΚΤΟΥΡΟΣ»**
- 14. σελίδα 57 (κάτω αριστερά):
ΜΟΥΣΕΙΟ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

Περιεχόμενα 1ου τόμου

Πρόλογος	6
Πώς να χρησιμοποιείς το βιβλίο σου	8
Ανακάλυψε τα σύμβολα	10

1. ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

1.1 Το σχολείο μου	13
1.2 Η ζωή στο σχολείο	18
1.3 Το περιβάλλον του σχολείου μου	22
1.4 Θέλουμε ένα όμορφο σχολείο	26
1.5 Έχουμε κανόνες	31
1.6 Τι μάθαμε για το σχολείο	33

2. Η ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΜΟΥ

2.1 Τι υπάρχει στη συνοικία μου	38
2.2 Πάμε μια βόλτα	42

2.3 Κατοικίες και οικογένειες	46
2.4 Γνωρίζουμε τις υπηρεσίες της συνοικίας μας	50
2.5 Η εκκλησία της συνοικίας μας	55
2.6 Ανακαλύπτω το πράσινο στη συνοικία	59
2.7 Φροντίζω τη συνοικία μου	63
2.8 Από το χτες στο σήμερα	67
2.9 Στο χωριό και στην πόλη	69

3. Ο ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ

3.1 Μαθαίνω να προσανατολίζομαι	71
3.2 Τι μάθαμε για τη συνοικία και τον προσανατολισμό	75

4. Ο ΧΡΟΝΟΣ

4.1 Πώς μετράμε το χρόνο	79
4.2 Η γιαγιά θυμάται	85
4.3 Αλλαγές μέσα στο χρόνο	86

5. ΟΙ ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΟΥ

5.1 Δικαίωμα στη ζωή88

5.2 Δικαίωμα στην ειρήνη921

6. ΤΑ ΖΩΑ

6.1 Εμείς και τα ζώα94

**6.2 Πώς αναπτύσσεται ένα
ζώο96**

6.3 Τα ζώα φροντίζουν99

6.4 Είδη ζώων109

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.